

Laučička přes radikální skepsi Milana Rúfuse, ironicko-parodické gesto Jána Buzássyho, groteskně hyperbolizovaný i nostalgický vztah Michala Habaje až k maximální distanci nejen od vnějšího kulturního kontextu, ale dokonce též od „tradičně“ chápané podstaty poezie, vyjádřeně sebereferečními mechanismy, programově odkazujícími na textovou realitu, u Petera Macsovszkého.

Rédeyova kniha má však obecnější výpovědní hodnotu: stává se situační zprávou o stratifikaci současné slovenské poezie. Typologické varianty autorského postoje k tomuto, řečeno politologickým slovníkem, „angažovanému“ tématu vypovídají mnohé o paradigmaticko-strukturálních procesech odehrávajících se přímo před našima očima.

Milan Pokorný

VĚČNÉ PROBLÉMY TEORIE A PRAXE LITERÁRNÍ HISTORIE

Je vždy těžké psát o učebnicích, jakkoli seriózních. Komentovaná publikace (*Русская литература XX века. В двух томах. Под ред. Л. П. Кременцова. Том I. 1920-1930-е годы. Том II. 1940-1990-е годы. Второе издание переработанное и исправленное. Academia, Москва 2003*) je již druhé doplněné a opravené vydání, ale stále prozrazuje značnou autorskou bezradnost a mechaničnost. To, že ruská literatura 20. století není jen těch pár let od roku 1900 do Říjnové revoluce, jak se to vážně tvrdilo za sovětských časů (pak následovala sovětská literatura), jsme si již zvykli; i na to, že ruská literatura má proslulá tři proudy (rus. официальная, непризнанная, русское зарубежье); problém je spíše v celkové koncepci, periodizaci a výběru autorských portrétů. Klíčem ke všemu je stále marné hledání spojovacího článku mezi ruským 19. a 20. stoletím – most byl mnohokrát stavěn a mnohokrát zbořen. Vzpomínám si, že se o těchto otázkách kdysi v 70. letech minulého věku diskutovalo v neoficiálních debatách i v Brně a také zde na to byly v podstatě dva vyhraněné názory: jde o dva zcela jiné světy – jde o dva úzce propojené světy. Byl jsem tehdy a jsem samozřejmě i dnes zastáncem druhého, méně populárního názoru a odmítám stavět proti sobě tyto literatury, i kdyby to někdy – účelově – mohlo mít

smysl (např. někdejší úvahy zvěčnělého Vladimíra Kostřici o ruské klasice jako útočišti kvalitní rusistiky před ideologizací v časech tzv. normalizace, správněji konsolidace v ČSSR), ale metodologicky ani faktograficky nejde o přesnou představu.

Autoři dělí literaturu podle desetiletí a podle druhů (poezie – próza – drama), pak následují autorské portréty. Chybí ovšem jakýkoli solidní záchytný poetologický bod, jakékoli skutečně literárněvědné ukotvení: 20.–30., 40.–60., 70.–90. léta; drama je nesprávně zcela marginalizováno, výběr autorů je pod tlakem médií a také asi vlastního vkusu autorů (vedle „povinného“ Chodaseviče tam jsou tři neorealisté spojení se sborníky Znanije – Gorkij, Šmelev a Zajcev, řada jiných důležitých autorů však zcela chybí). Problém také je, jak skloubit „portrétní galerii“ a směřovost (např. Gorkij je vyložen v literatuře 20.–30. let 20. století, Plišvin v literatuře 40.–60. let), přičemž důvody nejsou nejpádnější, i když právě oni jsou těmi zmíněnými „mosty“, s nimiž si jen málokdo ví rady. Kdo kdy psal i jen přehledové, didakticky pojaté „dějiny“ literatury, ví, jak je to obtížné. Ale pokusit se o skutečně poetologickou typologii je i v takové příručce, která má ctizádost fungovat relativně dlouhou, velmi žádoucí.

Ivo Pospíšil

JIŘÍ WOLKER BULHARSKY

Básníkem bolesti a lásky ke světu nazval Jiřího Wolkera bulharský překladatel výboru z tvorby prostějovského rodáka **Sveto chálmeč** = Svatý Kopeček (Sofie 2005, 78 stran) básník Vaťjo Rakovskij, loňský osmdesátník, který byl na jaře minulého roku v Brně a na podzim pak v Praze jako host Společnosti přátel jižních Slovanů v České republice. Ta totiž vydala k jeho jubileu výbor z jeho poezie **Chci ti něco říci, světe** (Brno – Boskovice 2005, 82 s.) jako výraz vděku za jeho ohromné překladatelské dílo z české a slovenské literatury.

Dílo Jiřího Wolkera pronikalo do Bulharska v jednotlivých časopiseckých překladech již v polo-

vině 20. let 20. století. Představil jej vynikající znalec české kultury Boris Joco rozšířl studií v renomovaném časopise Zlatorog (1924), kterou doprovořil vlastními překlady sedmi Wolkerových básní (*Pokora, Žebráci, Ze soboty na neděli, Ukřižované srdce, Žně, Háj a Balada o očích topičových*).

Jocovova prezentace našeho autora Hosta do domu, k níž můžeme mít některé námitky, vyvolala v Bulharsku v následujícím patnáctiletí do začátku 2. světové války živý zájem o Wolkerovo dílo. V literárních periodikách vyšly četné překlady z Wolkera a informativní články o něm, takže můžeme říci, že byl překládán více než např. próza

Sv. Čecha a K. Čapka nebo básně J. Vrchlického a P. Bezruč.

Tvorba Jiřího Wolкера vzbudila zájem mnoha literátů, překladatelů a přátel české literatury. Patřili k nim např. prozaik Georgi Karaslavov, básník Blenika a zejména Nezvalova blízká přítelkyně Dora Gabeová, Kiril Christov a jeho paní Noemi a mnozí další. O bezprostředním působení Wolkerova díla na bulharskou básnickou tvorbu svědčí mj. náčrt dvojverší, jež si N. J. Vapcarov, popravený v roce 1942 fašisty, zapsal do svého deníku patrně jako součást nedokončené básně: *Rentgene, můžeš vidět naši bolest? Odpuť, Jiří Wolkerě.*

První skromný bulharský výbor z díla Jiřího Wolkerova vyšel knižně až v roce 1948 díky prof. Emilu Georgievovi. Zařadil do něj převážně překlady, které vyšly časopisecky ve 20. a 30. letech. V informativním úvodu slavista E. Georgiev mj. ukázal na zdroje, na něž náš básník navazoval nebo z nichž čerpal. Zmínil se rovněž o Wolkerových dramatických pokusech a prozaických pracích. O rok později vyšlo nové vydání (ovšem se stejným úvodem) rozšířené o několik dalších překladů básní a o dvě pohádky: *O milionáři, který ukradl slunce a Pohádka o Jonym z cirkusu.*

K meziválečné generaci znalců a propagátorů české a slovenské literatury se po roce 1945 připojili další bulharští básníci a prozaici: Vaťjo Rakovski, Dimitr Stefanov, Grigor Elenkov aj. Vznikly různé varianty některých Wolkerových básní, např. Balady o nenarozeném dítěti, Balady o očích topičových nebo Wolkerova Epitafu.

Bulharská básnická generace, která vstupovala do literatury v polovině padesátých let 20. století, pokračovala v poznávání díla básníka Těžké hodiny a překlady jeho básní zařadila do několika antologií z české nebo ze slovanské básnické tvorby. Básník, redaktor a překladatel Vaťjo Rakovski připravil a v roce 1963 vydal značně reprezentativní výbor z Wolkerova díla pod názvem *Gost v kášti*, za který právem dostal Cenu Jiřího Wolkerova. Zsvěcený úvod k výboru napsal další znalec české a slovenské literatury a její překladatel Dimitr Stefanov.

Recenzovaný Rakovského výbor z Wolkerovy tvorby *Sveto chálme i drugi stichotvorenija* (Svatý

Kopeček a jiné básně) svědčí přinejmenším o několika věcech: že se překladatel rád vrací kde svým starým láskám a trvalým uměleckým hodnotám, že Wolkerovo básnické dílo je také v Bulharsku stále aktuální a živé a promlouvá jazykem rozporuplné doby.

Nový bulharský výbor obsahuje kromě překladatelova výstižného úvodu tři desítky překladů Wolkerových básní, z nichž většina je v nových, odlišných variantách, nejednou přesnějších, výstižnějších, propracovanějších a tím také působivějších. Pro porovnání uvedu dva Rakovského překlady Wolkerova *Epitafu*:

*Počina Irži Volker tuk, izpálnen s obič kám sveta,
be trǎgnal na borba za spravedlivost toj,
no ošte ne uspjál sǎrceto si da chvǎrli v boj,
mlad, dvadeset i četirigodišen, grabna go smǎrtta.*
(1963)

*Počiva Irži Volker tuk, poet, a ne geroj,
makar v borba za spravedlivost da gorja.
Predi sǎrceto si da chvǎrli v boj, umrja
mlad dvadeset i četiri godišen toj.*
(2005)

Nebýt v Bulharsku Vaťja Rakovského, bulharští milovníci krásného slova by možná nepoznali básně J. Nerudy, J. Kollára, V. Nezvala, J. Seiferta, K. Biebla, A. Sovy, V. Holana, V. Závady, J. Pilaře, I. Skály, M. Floriana, K. Šiktance, J. Skácela, K. Kryla, J. Suchého, prózy Bohumila Říhy a Václava Čtvrťka, básně českých poetistů a básnického undergroundu i tvorbu mnoha slovenských básnických tvůrců a nejnověji také výbor z básní J. Zahradníčka *Skrítijat izvor*.

Nejvytrvalejší, nejvášnivější a nejlepší současný překladatel z české a slovenské poezie do bulharštiny Vaťjo Rakovski je zkrátka jedním z těch, o nichž se ve světě právem často říká, že jsou *českou kulturní institucí*. Cena Ministerstva kultury České republiky za šíření dobrého jména české kultury ve světě, která mu byla v listopadu loňského roku udělena, je pouze symbolickým poděkováním za jeho půlstoletou propagaci české literatury a kultury v Bulharsku.

Ivan Dorovský

CESTY (Z) RUSKÉ EMIGRACE: BORIS DE SCHLOEZER

V slavné německé slavistické edici Bausteine zur slavischen Philologie und Kulturgeschichte, založené kdysi mj. prof. Hansem Rothem, vyšla nedávno kniha o ruském emigrantovi, který je i v rusistických kruzích přece jen méně znám, a to

i proto, že nebyl jen literátem (**Gun-Brutt Kohler**: *Boris de Schloezer, 1881–1969. Wege aus der russischen Emigration*. Bausteine zur slavischen Philologie und Kulturgeschichte, Böhlaus Verlag, Köln – Weimar – Wien 2003).